

Ks. JAROSŁAW LISICA
Gdańskie Seminarium Duchowne

NAUKA MIŁOŚCI DO OJCZYZNY JAKO MISJA ORDYNARIATU POŁOWEGO W NAUCZANIU BISKUPA POŁOWEGO WOJSKA POLSKIEGO SŁAWOJA LESZKA GŁÓDZIA

Obchodzona w tym roku 95. rocznica powołania do istnienia biskupstwa połowego w Polsce jest okazją do przypomnienia roli i znaczenia ordynariatu wojskowego nie tylko w wymiarze kościelnym, ale także narodowym, społecznym i kulturalnym¹. Dnia 21 stycznia 1991 roku papież Jan Paweł II, przychyłając się do prośby Konferencji Episkopatu Polski oraz postulatów władz Rzeczypospolitej, wydał dekret, na mocy którego przywrócił Ordynariat Polowy w Polsce². Ojciec Święty zaznaczył, że nowo przywrócony ordynariat wojskowy ma w swoich działaniach duszpasterskich kierować się przepisami ogólnymi zawartymi w Konstytucji Apostolskiej *Spirituali militum curae*, własnymi statutami wydanymi przez Stolicę Apostolską oraz powszechnym prawem kościelnym zawartym w *Kodeksie Prawa Kanonicznego*³.

Przywrócenie w styczniu 1991 roku Ordynariatu Połowego Wojska Polskiego stało się dla środowiska wojskowego z wielu względów momentem przełomowym. Przede wszystkim otworzyło możliwość zagospodarowania bardzo ważnej przestrzeni, jaką jest wychowanie do miłowania ojczyzny. Również w dniu 21 stycz-

¹ Historię duszpasterstwa wojskowego ukazują m.in. następujące publikacje: *Historia duszpasterstwa wojskowego na ziemiach polskich*, red. J. Ziółka i in., Lublin 2004; J. Odziemkowski, S. Frątczak, *Polskie duszpasterstwo wojskowe*, Warszawa 1996; T. Płoski, *Duszpasterstwo w Wojsku Polskim. Studium prawne z uwzględnieniem praw człowieka i prawa humanitarne*, Olsztyn 2006; Z. Kępa, K. Burek, *Ordynariat Polowy w Polsce w latach 1991-2007*, w: *Informator Ordynariatu Połowego Wojska Polskiego 2007*, red. Z. Kępa, Warszawa 2007.

² Por. K. Rak, *Utworzenie, status prawny i organizacja rzymskokatolickiego duszpasterstwa wojskowego w Polsce w świetle obowiązujących przepisów prawa cywilnego i kanonicznego*, „Warszawskie Studia Teologiczne”, XXIV/1/2011, s. 326.

³ Por. *Dekret Kongregacji ds. Biskupów przywracający Ordynariat Polowy w Polsce, 21 I 1991*, w: *Schematyzm Ordynariatu Połowego Wojska Polskiego 2000*, oprac. Kuria Polowa Wojska Polskiego, Warszawa 2001, s. 543.

nia 1991 roku Jan Paweł II Bullą Nominacyjną powołał na urząd Biskupa Polowego Wojska Polskiego ks. prałata dra Sławoja Leszka Głódzia⁴.

Jubileusz 95-lecia istnienia Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego budzi zainteresowanie nauczaniem pasterskim wyżej wspomnianego biskupa polowego. Stąd też zrodził się zamysł opracowania niniejszego artykułu, który stanowić ma przyczynek i zaproszenie do lepszego rozumienia miłowania ojczyzny i obowiązków względem niej, w świetle wybranych kazań i przemówień Sławoja Leszka Głódzia⁵, z okresu 1991-2004. Warto dodać, że trzeci w historii pasterz Wojska Polskiego w całym swoim nauczaniu podkreślał, że ordynariat wojskowy w swej strukturze jest wyrazem miłości ojczyzny, co z kolei pozwala mówić o obowiązkach z tego wynikających, a mianowicie o wierności, miłości i konieczności obrony.

Analizując obowiązki patriotyczne względem ojczyzny – w ślad za Biskupem Polowym – warto odwołać się do wniosków sformułowanych przez uznane autorytety. Odnaleźć więc możemy nawiązania do św. Pawła, który mówi o świadomości ciężącego obowiązku (por. 1 Kor 9, 16); Jana Pawła II, twierdzącego że Polska to imię, które nas wszystkich kosztuje i zobowiązuje⁶; czy Cypriana Kamila Norwida z jego maksymą, że „Ojczyzna to wielki zbiorowy obowiązek”⁷. Ojczyzna jest darem od Boga i Bożym zadaniem – danym i zadaniem jednocześnie, dlatego należy objąć myślami i uczynkami wszystkie sprawy, które jej dotyczą⁸. Z tego względu konieczne staje się spełnianie wynikających z ducha patriotyzmu obowiązków: wierności, miłości i obrony⁹.

1. WIERNOŚĆ

Pierwszym z wymienionych powyżej obowiązków względem ojczyzny jest wierność, rozumiana jako stałe oddanie się. Wynika ona z bliskiej więzi jednostki z narodem. W konsekwencji wiąże się z czynami trwania w owej bliskości, wbrew przeszkodom i przeciwnościom, a niekiedy nawet za cenę poświęcenia

⁴ *Bulla Nominacyjna Ojca Świętego Jana Pawła II dla ks. dra Sławoja Leszka Głódzia, 21 I 1991*, w: *Schematyzm Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego 2000...*, s. 544.

⁵ 18 IV 1991 r. bp Sławoj Leszek Głódź mianowany przez Prezydenta RP na stopień generała brygady, a 11 XI 1993 r. na stopień generała dywizji. Odznaczony m.in. Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta z Gwiazdą (1998). 17 VII 2004 r. podniesiony przez Ojca Świętego Jana Pawła II do godności Arcybiskupa ad personam.

⁶ Por. *Papież zna dobrze duszę naszego Narodu*, w: S. L. Głódź, *Drogami Narodu i Kościoła. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego (1994-1998)*, Warszawa 1999, s. 376-384.

⁷ C.K. Norwid, *Memorial o młodej emigracji*, w: tenże, *Proza*, Warszawa 1980, s. 394.

⁸ Por. *Trzeci maja Bazylika św. Krzyża (Warszawa, 3.05.2003 r. g. 9.00)*, „*Nasza Służba*”, 2003, nr 10, s. 3-5.

⁹ Por. *Polska oczekuje prawdy o swej niedawnej przeszłości*, w: S. L. Głódź, *Drogami Narodu i Kościoła. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego (1994-1998)*..., s. 182-184.

i ofiar. Wierność ojczyźnie jest wyrazem wewnętrznej potrzeby człowieka, który prawdziwie pokochał swój kraj¹⁰.

Obowiązek wierności wypływa z wychowania do patriotyzmu, które zakłada wierność ideałom, umiłowanie ojczyzny, cnotę męstwa, odpowiedzialność oraz rzetelność. Bezcennym skarbem jest wierność zwartemu i stabilnemu systemowi wartości wcześniejszych pokoleń. Dlatego konieczne jest dochowanie wierności wierze i tradycjom ojców. Wierność ojczyźnie kształtuje się bowiem w polskim, chrześcijańskim i patriotycznym etosie. Obowiązek wierności wobec społeczności narodowej, czyli przynależność do narodu, który człowieka wewnętrznie uformował, przywiązanie do niego, jest powinnością każdego patrioty. Państwo bowiem można zmieniać, lecz narodu nie¹¹.

Zewnętrzny wyraz wierności ojczyźnie stanowią różnego rodzaju śluby, czego przykładem są corocznie obchodzone w Pucku zaślubiny Polski z morzem. 10 lutego 1993 roku w kazaniu wygłoszonym podczas uroczystości z okazji 75-lecia ustanowienia Marynarki Wojennej i 73. rocznicy zaślubin Polski z morzem, bp Sławoj Leszek Głódź podkreślił, że symboliczny akt zaślubin wyraża obietnicę miłości i wierności polskiemu morzu oraz oddanie i opiekę. Tę prawdę zawarł w następujących słowach odnoszących się do ojczyzny: „Można powiedzieć, że polskie morze i jego sprawy, to był ten syn umiłowany, o którego zabiega się i troszczy najwięcej. Gdynia. Marynarka Wojenna. Wzbudzające entuzjazm młodzieży żaglowce: ‘Dar Pomorza’, ‘Zawisza Czarny’”¹². Dla uwypuklenia obowiązku względem ojczyzny, biskup polowy przywołał przykład księdza komandora Władysława Miegoń, kapłana diecezji sandomierskiej, który stanowi sugestywny przykład postawy patriotycznej: „Wierny Bogu, Kościołowi, Honorowi i Ojczyźnie”¹³.

Mówiąc o wierności względem ojczyzny, bp Sławoj Leszek Głódź wskazuje na nauczanie Kościoła, które zdecydowanie podkreśla wagę ścisłej więzi z tradycją narodową, nierozzerwalnie złączoną z lojalnością względem tradycji chrześcijańskiej. O potrzebie wierności ojczyźnie wielokrotnie przypominał też Jan Paweł II podczas spotkań z Polakami rozproszonymi po całym świecie¹⁴. Także pierwsza Konstytucja II Rzeczypospolitej, z 17 marca 1921 roku, wśród obowiązków obywateli w artykule 89 wymienia „wierność dla Rzeczypospolitej”. Biskup

¹⁰ Por. A. Zwoliński, *Wprowadzenie do rozważań o narodzie*, Kraków 2005, s. 118-119; T. Sikorski, *Wierność*, w: *Słownik Teologiczny*, red. A. Zuberbier, t. 2, Katowice 1989, s. 365-366.

¹¹ Por. *To Wy, pokolenie Powstania Warszawskiego, pokolenie Armii Krajowej, jesteście także ojcami tej wolności, która po latach przyszła*, w: S. L. Głódź, *Ojczyzna jest darem Boga. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego (1999-2002)*, Warszawa 2003, s. 310.

¹² *Rzeczpospolita obiecała morzu miłość i wierność*, w: S. L. Głódź, *Walcę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego*, Warszawa 1995, s. 88.

¹³ Por. tamże, s. 89; zob. również: *Błogosławiony ks. komandor ppor. Władysław Miegoń*. Materiały z sesji towarzyszącej obchodom 80. rocznicy zaślubin Polski z morzem. Puck, 3 II 2000.

¹⁴ Zob. *Przemówienie dla Polonii brazylijskiej*, Kurytyba, 6 lipca 1980 r.

polowy ten obowiązek interpretuje jako szacunek dla tego, co polskie, z czym łączy się poznawanie dziejów własnego narodu, jego pamiątek i szczególnych miejsc, pełnienie służby wojskowej, pełnienie obowiązków publicznych, ponoszenie ciężarów i świadczeń publicznych, a nade wszystko wychowywanie dzieci i młodzieży w duchu patriotycznym. Obowiązek względem ojczyzny zakłada – zdaniem biskupa polowego – miłość ojczyzny, bezpieczeństwo państwa, dobro wspólne narodu oraz jego tożsamość¹⁵.

Sumienna praca i wypełnianie codziennych obowiązków także są wyrazem wierności narodowi. W kazaniu wygłoszonym podczas uroczystości pogrzebowej Andrzeja Piotra Lussy, prezydenta miasta Białystok, Ksiądz Biskup, podając przykład jego życia, zwrócił szczególną uwagę na aspekt wierności ojczyźnie, ponieważ wszelkie działania praktyczne, doraźne, cementują wspólnotę i solidarność narodu oraz gwarantują wolność i niepodległość¹⁶.

Pamięć o przeszłości, która pozwala dokonywać dobrych i trafnych wyborów, zgodnie z sumieniem uformowanym w szkole wychowania patriotycznego, gwarantuje dochowanie wierności ziemi ojców¹⁷. W ciągu wielowiekowej historii Polski heroiczna wierność ojczyźnie skutkowałą powstańczymi czynami, więzieniem, poniżeniem i syberyjskim zesłaniem¹⁸.

Lata II wojny światowej pokazały, jak silna była wola trwania przy narodowych znakach oraz jak ogromny był duch ofiary. Przykładem wierności dziedzictwu niepodległego bytu państwowego są żołnierze Armii Krajowej i podziemia antykomunistycznego lat powojennych, więzieni lub skazywani na śmierć za wierność niepodległej Polsce. Wreszcie, po latach wspólnej walki z komunistycznym reżimem, stało się możliwe stawanie w obronie wierności, prawdy, budowanie życia społecznego, narodowego, rodzinnego oraz indywidualnego na chrześcijańskiej glebie¹⁹.

Wierność, jako jeden z najistotniejszych obowiązków patriotycznych względem ojczyzny, powinna kształtować się zgodnie z Chrystusową hierarchią wartości. Cechą każdego patrioty musi być bowiem nie tylko walka o naród, lecz także o wierność narodowi. Przyjęte przez S. L. Głódzia zawołanie: „Milito pro Christo” (Walczę dla Chrystusa) wskazuje, że o dobro rodzinnego kraju należy zabiegać słowami prawdy, mieczem ducha, miłości i braterstwa. Tak rozumiana wierność, jako obowiązek patrioty, jest również wyrazem troski o człowieka, który stanowi

¹⁵ Por. S. Szelański, *Świętość żołnierza*, Warszawa 2009, s. 179.

¹⁶ Por. *Człowiek wyciosany z jednego pnia*, w: S. L. Głódź, *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 221.

¹⁷ Por. *Białostocki Pomnik jest symbolem odniesionego zwycięstwa*, w: S. L. Głódź, *Drogami Narodu i Kościoła. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego (1994-1998)...*, s. 59.

¹⁸ Por. *Polska wie, gdzie szukać kształtu Prawdy*, w: S. L. Głódź, *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 275.

¹⁹ Por. *O nowy kształt dzisiejszego dnia*, w: S. L. Głódź, *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 147-156.

część składową każdego narodu²⁰. Bez wierności niemożliwe byłoby godziwe i uporządkowane życie społeczne. Natomiast brak wierności może oznaczać poddanie się jednostki pokusom interesowności. W tej perspektywie niemożliwa staje się uczciwa postawa obywatelska względem ojczyzny. Niewypełnianie obowiązków patriotycznych względem narodu może świadczyć o zaniechaniu dbania o sprawę własnej ojczyzny²¹.

Nawiązując do obowiązku wierności względem ojczyzny, bp Sławoj Leszek Głódź podkreśla, że również obowiązek miłości względem niej jest nieodzownym elementem wychowania do patriotyzmu. Dla głębszego zobrazowania tego desygnatu, odwołuje się do słów Jana Pawła II, który powiedział, że imię „Polska” kosztuje i zobowiązuje wszystkich patriotów. Przypomina ponadto, że ojczyzna jest Bożym dziełem, toteż patriota musi pamiętać o jej sprawach, o obowiązkach względem niej, o potrzebie modlitwy za ojczyznę oraz o czuwaniu nad zachowaniem wolności narodu²².

2. MIŁOŚĆ

Powinność miłości ojczyzny jest obowiązkiem wynikającym z prawa natury. Miłość wiąże ludzi w społeczności narodowe i skłania ich do życia w społeczeństwie. Wychowanie patriotyczne uczy miłości ojczyzny w świetle przykazania miłości bliźniego: „Miłuj bliźniego swego jak siebie samego” (Mk 12,31). Miłość ojczyzny – jak stwierdza S. L. Głódź – jest płaszczyzną dynamiczną, która wymaga nieustannej troski i rozwoju. Każdy wychowanek szkoły patriotycznej ma obowiązek dołożenia wszelkich starań, by miłość ojczyzny wzrastała w nim przez całe życie. Służy temu proces wychowania, na który składa się obowiązek samowychowania narodowego (pielęgnowanie w sobie kultury narodowej), wiedza o ojczyźnie (tak pod względem geograficznym, jak i historycznym), ojczysty charakter (świadome pielęgnowanie w sobie dobrych cech przodków), obowiązki wobec ogółu, tak, by ojczyzna mogła trwać – interesowanie się polityką, życiem narodu czy gospodarką. Prawdziwie patriotyczna postawa polega na wspomaganiu narodu różnymi sposobami: pracą, pieniędzmi, poświęceniem zdrowia, a nawet, o ile zajdzie taka potrzeba, oddaniem życia za rodzinny kraj²³.

Miłość względem ojczyzny, wynikająca z wychowania patriotycznego, ma swoje podłoże w Bogu. Sławoj Leszek Głódź, w kazaniu wygłoszonym 24 listo-

²⁰ Por. *Walczę dla Chrystusa*, w: S. L. Głódź, *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 9.

²¹ Por. A. Zwoliński, *Wprowadzenie do rozważań o narodzie...*, s. 119-120.

²² Por. *Ojczyzna jest Bożym dziełem*, w: S. L. Głódź, *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 39.

²³ Por. J.M. Bocheński, *O patriotyzmie*, Warszawa 1989, s. 17-20; A. Zwoliński, *Wprowadzenie do rozważań o narodzie...*, s. 122.

pada 1991 roku podczas mszy św. w intencji ojczyzny, podkreśla, że należy ona do Chrystusa. Wynika stąd prosty wniosek, że kto kocha Chrystusa, ten kocha ojczyznę. Potwierdzają to twierdzenie wydarzenia z czerwca 1979 roku, kiedy to podczas wizyty Ojca Świętego zgromadzeni na Placu Zwycięstwa zgodnie śpiewali „Chrystus Wodzem, Chrystus Królem”²⁴.

Świadoma i wielka miłość do Boga i ojczyzny przyświecała działalności duszpasterskiej księdza Jerzego Popiełuszki. Tę prawdę Biskup Polowy zamknął w słowach wypowiedzianych przy grobie ks. Jerzego: „Jesteśmy w miejscu, gdzie za przyczyną przepełnionego duchem bezinteresownej miłości kapłana Jerzego, realizowało się Królestwo Chrystusa. Jesteśmy w miejscu, do którego, po męczeńskiej śmierci księdza Jerzego, podąża – ścieżkami miłości – tak wielu. Jesteśmy w miejscu, gdzie z wielką siłą – od grobu zamordowanego kapłana – bije moc prawdy, którą Chrystus wyraził słowami: „Błogosławieni, którzy życie swoje oddają za przyjaciół swoich” (J 15,13). Przyjacielem dla księdza Jerzego był Chrystus. Przyjacielem była mu również Ojczyzna”²⁵. Ks. Jerzy Popiełuszko wziął bowiem odważnie „udział w trudach i przeciwnościach jako dobry żołnierz Chrystusa Jezusa” (2 Tm 2,3). Odwaga niezbędna do wypełniania obowiązków względem ojczyzny ma zatem swoje korzenie w miłości Syna Bożego. Życie w duchu patriotycznym domaga się bowiem często postawy heroicznej, asertywnej i klarownej²⁶.

Patriotyczne obowiązki wynikające z miłości do ojczyzny wzmacniają szczególnie cnoty, podobne do tych, które leżą u podłoża miłości do rodziców i wdzięczności, która się z nią łączy. Człowiek czerpie z duchowości niemal całą istotę ojczystej ziemi: cnoty, ideały, specyficzne zwyczaje, kulturę estetyczną, wychowanie, a nawet pewne cechy biologiczne. Wynikająca z wdzięczności miłość ojczyzny jest jednak częścią bardziej prawości niż właściwej miłości, wynika z prostej sprawiedliwości względem otrzymanego daru²⁷.

Ojczyzna – jak stwierdza biskup polowy – jest częścią Bożego planu, zrzędzeniem Bożej Opatrzności. Obywatele, stworzeni na obraz i podobieństwo Boże, stają się współodpowiedzialni za dzieło Boże, które przejawia się we wszystkim, co mieści się w słowie „ojczyzna” (dzieje, tradycja, kraj, religia, sztuka, nauka, obyczaj). Przykazanie miłości: „Będziesz miłował Pana Boga twego całym swoim sercem, całą swoją duszą i całym swoim umysłem” (Mt 22, 37) nakazuje miłość Boga oraz szerzenie Jego chwały. Częścią chwały Boga jest również wszelkie dobro i piękno, za które człowiek jest na ziemi odpowiedzialny. Wiąże się to także z kulturą narodową. Służba kulturze, jej obrona i uczestnictwo w niej oraz

²⁴ Por. *Przyjaciółmi księdza Jerzego był Chrystus i była Ojczyzna*, w: S. L. Głódź, *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 40.

²⁵ Tamże, s. 41.

²⁶ Por. tamże.

²⁷ Por. J.M. Bocheński, *O patriotyzmie...*, s. 10-11.

wszelka działalność dla jej wzbogacenia, są wyrazem prawdziwej miłości wobec ojczystej ziemi²⁸. Obowiązek miłości wynika nie tylko z relacji człowieka do ojczystej ziemi, ale też człowieka do człowieka, co jest niezbędnym warunkiem do budowania pokoju między ludźmi. Jak zauważył biskup polowy podczas pogrzebu wicepremiera Jana Stanisława Jankowskiego (delegata Rządu RP na Kraj w latach 1943-1945), z obowiązkiem miłości względem narodu łączy się zaufanie oparte na prawdzie, która wyzwala (por. J 8,32). Musi ona być obecna w różnych obszarach życia narodu, gdyż w przeciwnym wypadku niczego nie uda się zbudować²⁹.

Wypełnianie obowiązku miłości względem ojczyzny przejawia się, zdaniem bpa S. L. Głódzia, także poprzez udział w wyborach. Ujmuje to wprost: „Oddaj, coś winien Ojczyźnie. To wskazanie na dziś. Nie głosujesz, jesteś uschłym liściem, uschłym obywatelem. Nie dajesz nic Ojczyźnie”³⁰. Obywatel jest bowiem winien narodowi nie tylko miłość, lecz także swój głos w każdym wyborach – jako moralny obowiązek decydowania o politycznym kształcie ojczyzny. Konieczność aktywnego udziału w wyborach nabierała szczególnej mocy i wielkiego znaczenia w czasach trudnych dla Polski. Okazją do przypomnienia tego obywatelskiego obowiązku stał się powtórny pogrzeb wielkiego patrioty, premiera Rządu RP i Naczelnego Wodza Sił Zbrojnych II Rzeczypospolitej, generała Władysława Sikorskiego. W roku 1993 prochy generała zostały sprowadzone do kraju i złożone w grobowcu królów polskich – na Wawelu. Wówczas biskup polowy Sławoj Leszek Głódź nawoływał: „Niebawem wybory. Kościół głosem swych Pasterzy wzywa nas do wzięcia w nich udziału. Poucza, że to nasz moralny i obywatelski obowiązek. Przypomina nam o grzechu zaniechania, który się pojawia, gdy nadzieja słabnąć zaczyna. Zachęca, abyśmy zdecydowali o politycznym kształcie Ojczyzny”³¹. Konieczność mobilizacji obywateli do wzięcia udziału w wyborach w trudnym okresie transformacji była szczególnie ważna dla przyszłego kształtu społeczno-politycznego.

Dbłość o przyszłość narodu i odpowiedzialność za losy ojczyzny poprzez uczestnictwo w wyborach jest istotnym czynnikiem kształtującym patriotyczną świadomość każdego obywatela. Należy jednak pamiętać, co z mocą podkreślał kardynał Karol Wojtyła, że nie można kreować przyszłości ojczyzny, odcinając się od przeszłości. Przeszłość, tradycja, historia – to solidne fundamenty każdej

²⁸ Por. tamże, s. 11.

²⁹ Por. *Dla miłości Ojczyzny uwięziony na obcej ziemi*, w: S. L. Głódź, *Walcę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 172.

³⁰ 7 grudnia 2003 r. 2. niedziela Adwentu, w: S. L. Głódź, *Nie tylko z ambony. Audycje w Programie I Polskiego Radia – 2003*, Warszawa 2004, s. 231-235; 28 grudnia 2003 r. *Świętej Rodziny*, w: tamże, s. 245-249.

³¹ *Dobrze zasłużyli się Ojczyźnie*, w: S. L. Głódź, *Walcę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 201; por. również: *Kościół ma obowiązek oceniać polityczny kształt państwa*, w: tamże, s. 301-309.

kultury i dlatego nic, co jest budowane w odcięciu od przeszłości, nie może być ani trwałe, ani wartościowe. Biskup Sławoj Leszek Głódź przywołuje również słowa Prymasa Tysiąclecia, który ostrzegał, że naród bez przeszłości jest godny współczucia. Społeczeństwo, które odcina się od historii, wstydi się jej i wychowuje młode pokolenie bez powiązań historycznych – to naród renegatów. Miłość do ojczyzny to pamięć nie tylko o dziedzictwie narodowym, lecz także obowiązek budowania przyszłości na Chrystusie³².

Biskup polowy zachęca, by Chrystus był obecny na scenie życia państwowego, w szkole, na uczelni i w zakładach pracy oraz propaguje taki model życia, który rozumie znaczenie wolności, suwerenności i niepodległości³³. Podkreśla, że w imię odpowiedzialności za ojczyznę nie można milczeć w sytuacji gwałcenia religijnych praw obywateli i przypomina słowa kardynała Wyszyńskiego z 1953 roku: „Non possumus!” („Nie możemy!”)³⁴. Nie można bowiem, w chwili przekroczenia bram parlamentu, szkoły czy koszar wojskowych, zapominać o wierze i zasadach moralnych³⁵.

Należy podkreślić fakt, że świadomość walki o ojczyznę w każdym wymiarze była ważna dla polityków w różnych okresach dziejowych. Trudne początki kształtowania się państwowości II Rzeczypospolitej budziły niepokój, zresztą uzasadniony, o losy państwa. Stąd warto przypomnieć słowa Romana Dmowskiego, który pisał, że obowiązki względem ojczyzny są tymi, z których nikomu nie wolno się wyłamać: wszyscy synowie narodu powinni dla niej pracować i walczyć o jej byt, czynić wysiłki, żeby podnieść jej wartość jak najwyżej³⁶. Dotyczy to nie tylko relacji jednostki względem innej jednostki, ale także do drugiego bytu, jakim jest wspólnota obywateli. Tak rozumiany obowiązek miłości do wspólnoty narodowej jest więc w rzeczywistości odniesieniem do osób ją stanowiących³⁷.

Z miłości do ojczyzny wypływa potrzeba ciągłego wzbudzania ducha miłości do narodu, gdyż „Polsce potrzeba dziś – znowu jak przed laty – ducha miłości i ofiary, trudu budowania społecznych więzi, odnajdywania przestrzeni wspólno-

³² Por. *Polska oczekuje prawdy o swej niedawnej przeszłości*, w: S. L. Głódź, *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 178-179.

³³ Por. *Polska wie, gdzie szukać kształtu Prawdy*, w: S. L. Głódź, *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 274-279.

³⁴ *Każdy z Was musiał dokonać wyboru*, w: S. L. Głódź, *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 236-242; *Ocalimy szatę Chrystusa*, w: S. L. Głódź, *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 310-318; *Święto Wojsk Lądowych, Drawsko Pomorskie 12 września 1998 roku* (rkp), w: *Prywatne archiwum arcybiskupa Głódzia*.

³⁵ Por. „*Jaka ma być ta nowa Polska?*”: Bp Sławoj L. Głódź – kazanie w uroczystość Matki Bożej Królowej Polski w kościele św. Krzyża (Warszawa, 3.05.1992 r.), w: *Archiwum Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego*.

³⁶ Por. R. Dmowski, *Kościół, naród i państwo*, Warszawa 1987, s. 24.

³⁷ Por. H. Skorowski, *Być chrześcijaninem i obywatelem. Refleksje o postawach moralno-społecznych*, Warszawa 1994, s. 40-52.

ty, która pozwoli przejść przez czasy trudne, skupić się wokół tego wszystkiego, co dobre, co twórczy rozwój niesie³⁸.

Miłości do ojczyzny – zdaniem bpa S. L. Głódzia – trzeba się nauczyć, ktoś musi jej nauczyć. Naturalne umiłowanie ojczyzny powinno łączyć wszystkich tworzących naród obywateli. Aby tak się stało, potrzeba nauczyciela, który ugruntuje przekonanie, że warto trudzić się dla spraw ojczyznych i warto oddać dla niej, gdy trzeba, również to, co najcenniejsze. W przeszłości miłości tej uczył „polski dom, pielęgnujący narodowe ideały, (...) polska szkoła, ucząca patriotyzmu i szacunku dla własnego narodu, (...) Kościół, który mówił, że to sam Bóg wkorzenia człowieka w ojczyznę i nakłada na niego obowiązki względem niej do spełnienia, (...) Wojsko Polskie, które budziło umiłowanie dla tradycji, dla polskich znaków”³⁹. Należy pokładać nadzieję, że wymienione centra, kształtujące dotąd postawy patriotyczne, nadal będą w pełni wywiązywały się z tego przywileju i obowiązku.

3. OBRONA

Biskup Sławoj Leszek Głódź naucza, że oprócz obowiązku wierności i miłości do ojczyzny wyłania się jeszcze obowiązek jej obrony. W obronie zagrożonych przez wroga wartości, członkowie narodu mają nie tylko prawo, ale i obowiązek podjąć walkę zbrojną, a nawet – skoro wolno wymagać dla obrony ojczyzny poświęcenia życia jej obywateli – użyć przeciw najeźdźcy śmiertelnej broni⁴⁰. Polskie prawo w art. 1 *Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej* zakłada, że obrona ojczyzny jest sprawą i obowiązkiem wszystkich obywateli państwa⁴¹.

Obrona ojczyzny stanowi obowiązek patriotyczny także w świetle nauczania Kościoła. Biskup polowy podkreśla, że kwestia ta wynika z wychowania do patriotyzmu. Swoje stanowisko uzasadnia dziejami polskiego narodu: „Patrzmy na ten odległy czas. Śledzimy pokrętne niekiedy linie polskich dróg, które wiodły ku Niepodległej. Dostrzegamy na nich, jakże często, ślady śmierci, cierpienia, upokorzenia, zdeptyanych szans. I pytamy: jak to się działo, że mimo tylu niepowodzeń, było nieprzerwanie źródło nadziei, z którego wyrastały – z pokolenia na pokolenie

³⁸ „Trwa wielka batalia o duszę Narodu”: Bp Sławoj L. Głódź – kazanie w uroczystości Matki Bożej Królowej Polski w kościele św. Krzyża (Warszawa, 3.05.1993), w: *Archiwum Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego*.

³⁹ *Ktoś Was tej miłości musiał nauczyć*, w: S. L. Głódź, *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 76.

⁴⁰ Por. A. Zwoliński, *Wprowadzenie do rozważań o narodzie...*, s. 123.

⁴¹ Por. Dz. U. z 2002 r. nr 21, poz. z 205 z późn. zm; Dz. U. nr 78, poz. 483.

– czyny w imię [obrony] Ojczyzny podejmowane?”⁴². Wojenne cierpienia Polacy potrafili jednak pokonać dzięki ufności w Bożą Opatrzność. To w niej i w Chrystusowym Kościele obrona kraju, narodu i ojczyzny ma swoje źródło i początek. Bóg, dając człowiekowi tożsamość narodową, zasiał w jego sercu obowiązek obrony miejsca, w którym ten się urodził, wychował i wykształcił. Skoro ojczyzna jest darem od Boga, to powinnością obywateli jest dbanie o jej niepodległość⁴³.

Biskup polowy bardzo często w swoim nauczaniu, jak już wspomniano, odwołuje się do historii. Mówiąc o obowiązku obrony ojczyzny, przywołuje wydarzenia z dziejów państwa polskiego, które uzasadniają podjęcie walki w celu obrony ojczystego kraju. Doświadczenia 1920 roku, II wojna światowa, a także długie lata powojennego życia w niesuwerennym kraju stanowią rzetelną lekcję w procesie kształtowania ducha patriotycznego. Kościół odgrywa w tym względzie ważną rolę. Tylko ludzie silni wiarą w Boga mogą sumiennie budować, wzmacniać, wspierać i chronić ojczyznę⁴⁴. Tacy ludzie zaszczepiają w sumienia wrażliwość moralną, zaś ucząc zasad społecznego współżycia, uczą jednocześnie miłości do Boga – Pana dziejów i budowniczego ojczyzn. Tylko obywatele wychowani na gruncie tradycji i obyczaju są zdolni do podejmowania obowiązku obrony własnej Ojczyzny oraz ponoszenia odpowiedzialności za jej losy⁴⁵.

Pedagogika wychowania patriotycznego do obronności ojczyzny winna czerpać z wzorów i autorytetów, których nie brakuje w historii polskiego narodu. Sławoj Leszek Głódź wspomina zatem tych, którzy uczą podejmować obowiązek obrony narodu: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Józefa Hallera, Wincentego Witosa, Ignacego Jana Paderewskiego, Wojciecha Korfatego i ludzi „Solidarności”. Przywołuje także kapłanów-żołnierzy: bpa Władysława Bandurskiego, księdza Ignacego Skorupkę, księdza komandora Władysława Miegonia, Stefana kardynała Wyszyńskiego, Jana Pawła II⁴⁶. Biskup polowy wskazuje na Polaków, którzy byli znani w historii ze swej waleczności i odwagi w obronie ojczyzny⁴⁷. Jako szczególny przykład stawia postać zwycięskiego króla Jana III Sobieskiego,

⁴² *Państwu potrzebne są Boże moce*, w: S. L. Głódź, *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 287; *Kazanie wygłoszone w Katedrze Polowej 21 czerwca 1994 roku*, w: *Prywatne Archiwum Arcybiskupa Głódzia*; 55. rocznica wybuchu II wojny światowej. Warszawa. *Katedra Polowa Wojska Polskiego 1 września 1994 roku* (rkp), w: *Prywatne Archiwum Arcybiskupa Głódzia*; *Kazanie wygłoszone w Katedrze Polowej 17 września 1994 roku*, w: *Prywatne archiwum arcybiskupa Głódzia*.

⁴³ Por. tamże.

⁴⁴ Por. *Ojczyzna jest Bożym dziełem*, w: S. L. Głódź, *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 33-39.

⁴⁵ Por. tamże, s. 291.

⁴⁶ Por. *Wojsko Polskie chce bronić życia*, w: S. L. Głódź, *Drogami Narodu i Kościoła. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego (1994-1998)...*, s. 198.

⁴⁷ Por. *Polska wie, gdzie szukać kształtu Prawdy...*, s. 274-279; „Dla Ciebie Polsko i dla Twej chwały”, w: S. L. Głódź, *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 180-188; *Zapisałeś jedną z najpiękniejszych kart służby żołnierza polskiego*, w: S. L. Głódź, *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego...*, s. 211-216.

który budował z Chrystusem, żył dla Chrystusa i w Nim pokładał nadzieję. Zwycięstwo można bowiem osiągnąć tylko wówczas, gdy podejmuje się walkę, a inicjatorem obrony i zwycięstwa jest Bóg. Człowiek został powołany do odnoszenia zwycięstw, a także do wsłuchiwania się w Boży głos, który nakazuje mu podejmować i zwycięsko realizować obowiązek obronności kraju. Pierwszym krokiem na tej drodze jest podjęcie obowiązku obrony własnej duszy i odniesienie zwycięstwa nad grzechem, egoizmem, słabością, pychą, duchową ułomnością, nad „starym człowiekiem”. Jest to dla chrześcijanina powołanie, ale i zadanie, które stawia przed nim nieustannie Chrystus, „Zwycięzca śmierci, piekła i szatana”⁴⁸.

Każdy obywatel, jak podkreśla biskup polowy w kazaniu wygłoszonym w 1996 roku podczas pielgrzymki żołnierzy Krakowskiego Okręgu Wojskowego, jest wezwany do obrony „spokojności powszechnej”. Za Władysławem Bandurskim biskup przypomina, że „służba dla Rzeczypospolitej kapłaństwem jest”⁴⁹, natomiast „spokojność powszechna” to spokój granic, ale i ład sumienia oraz porządek serc obywateli, który płynie z prawidłowo wypełnionego obowiązku obrony ojczyzny. Biskup polowy podkreśla, że spokój sumienia patriota może osiągnąć dzięki życiu zgodnemu z Bogiem, z ojczystymi tradycjami, z prawdą o tym, co w dziejach narodu jest najważniejsze⁵⁰.

Z obowiązkiem obronności ojczyzny łączy się problematyka solidarności społecznej. Odnacza się ona specyficznymi przymiotami, do których należą trwałość, wyłączność i ograniczoność. Konsekwencją solidarnej postawy obywateli jest wzajemna odpowiedzialność za realizację ostatecznego celu osobowego każdego z jej członków⁵¹.

W kontekście powyższych sformułowań należy zauważyć, że z obowiązku obrony narodu wynika również powinność epatowania kulturą ojczystą. Biskup polowy Wojska Polskiego Sławoj Leszek Głódź uważa, że nikt nie ma prawa osłabiać narodu poprzez pozbawianie go własnej kultury i niepodległości. Obowiązek obronności ojczyzny wiąże się bowiem z dbałością o to, by kultura narodu była impulsem do rozwoju i wzmocnienia narodu oraz pomnażania jego walorów obronnych⁵².

⁴⁸ Por. *Odpowiedzialność za całość europejskiego, chrześcijańskiego dziedzictwa*, w: S. L. Głódź, *Drogami Narodu i Kościoła. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego (1994-1998)*..., s. 122.

⁴⁹ *Jesteście wezwani do obrony spokojności powszechnej*, w: S. L. Głódź, *Drogami Narodu i Kościoła. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego (1994-1998)*..., s. 387.

⁵⁰ Por. tamże.

⁵¹ Por. R. Rybarski, *Naród, jednostka, klasa*, Warszawa 1926, s. 140-143; J. Szczypa, *Jan Paweł Wronicz: kerygmat narodowy i patriotyczny*, Lublin 1999, s. 15-16.

⁵² Por. *Budujemy wspólnie Ojczyznę i Kościół. Kazanie w Lublińcu 2 grudnia 1995 roku* (rkp), w: *Prywatne archiwum arcybiskupa Głódzia; Żołnierz nie umiera, Puławy 30 stycznia 1996 roku* (rkp), w: *Prywatne archiwum arcybiskupa Głódzia*; I. M. Bocheński, *O patriotyzmie*..., s. 21-22; A. Zwoliński, *Wprowadzenie do rozważań o narodzie*..., s. 125.

ZAKOŃCZENIE

Przypomnienie początków Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego pozwala uznać Sławoja Leszka Głódzia za inicjatora i propagatora miłości do ojczyzny. Dzięki jego pracy wychowawczej uformowało się patriotyczne oblicze Sił Zbrojnych III Rzeczypospolitej. W licznych homiliach i przemówieniach wskazuje on na potrzebę miłości ojczyzny, a także na obowiązki patriotyczne względem niej: wierności, miłości i obrony. Dzięki temu młode pokolenie Polaków może przyswajając wartości patriotyczne i nimi żyć. Czerpiąc zaś z historii ordynariatu polowego, biskup polowy stworzył podwaliny dla innowacyjnego ujęcia obowiązków patriotycznych względem ziemi ojczystej.

Literatura

Błogosławiony ks. komandor ppor. Władysław Miegoń. Materiały z sesji towarzyszącej obchodom 80. rocznicy zaślubin Polski z morzem. Puck, 3 II 2000.

Bocheński J. M., *O patriotyzmie*, Warszawa 1989.

Dmowski R., *Kościół, naród i państwo*, Warszawa 1987.

Głódź S. L., *Drogami Narodu i Kościoła. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego (1994-1998)*, Warszawa 1999.

Głódź S. L., *Nie tylko z ambony. Audycje w Programie I Polskiego Radia – 2003*, Warszawa 2004.

Głódź S. L., *Ojczyzna jest darem Boga. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego (1999-2002)*, Warszawa 2003.

Głódź S. L., *Walczę dla Chrystusa. Z nauczania Biskupa Polowego Wojska Polskiego*, Warszawa 1995.

Historia duszpasterstwa wojskowego na ziemiach polskich, red. J. Ziółka i in., Lublin 2004.

Kępa Z., Burek K., *Ordynariat Polowy w Polsce w latach 1991-2007*, w: *Informator Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego 2007*, red. Z. Kępa, Warszawa 2007, s. 17-38.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. nr 78, poz. 483.

Norwid C.K., *Memoriał o młodej emigracji*, w: tenże, *Proza*, Warszawa 1980, s. 392-400.

Odziemkowski J., Frątczak S., *Polskie duszpasterstwo wojskowe*, Warszawa 1996.

Płoski T., *Duszpasterstwo w Wojsku Polskim. Studium prawne z uwzględnieniem praw człowieka i prawa humanitarnego*, Olsztyn 2006.

Przemówienie dla Polonii brazylijskiej, Kurytyba, 6 lipca 1980 r.

Prywatne archiwum arcybiskupa Głódzia.

Rak K., *Utworzenie, status prawny i organizacja rzymskokatolickiego duszpasterstwa wojskowego w Polsce w świetle obowiązujących przepisów prawa cywilnego i kanonicznego*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 2011, t. 24, nr 1, s. 323-334.

Rybarski R., *Naród, jednostka, klasa*, Warszawa 1926.

Schematyzm Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego 2000, oprac. Kuria Polowa Wojska Polskiego, Warszawa 2001.

Sikorski T., *Wierność*, w: *Słownik teologiczny*, red. A. Zuberbier, t. 2, Katowice 1989, s. 365-366.

Skorowski H., *Być chrześcijaninem i obywatelem. Refleksje o postawach moralno-społecznych*, Warszawa 1994.

Szczypa J., *Jan Paweł Woronicz: kerygmat narodowy i patriotyczny*, Lublin 1999.

Szelągowski S., *Świętość żołnierza*, Warszawa 2009.

Trzeci maja Bazylika św. Krzyża (Warszawa, 3.05.2003 r. g. 9.00), „Nasza Służba”, 2003, nr 10, s. 3-5.

Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej, Dz. U. z 2002 r., poz. 205 z późn. zm.

Zwoliński A., *Wprowadzenie do rozważań o narodzie*, Kraków 2005.

Streszczenie

Ordynariat wojskowy to szczególny rodzaj przestrzeni, w której człowiek może kształtować i rozwijać miłość do własnej ojczyzny. Na ten właśnie element tożsamości patriotycznej wskazywał niejednokrotnie Sławoj Leszek Głódź – biskup polowy Wojska Polskiego w latach 1991-2004. W artykule zawarta jest analiza wybranych przemówień i homilii biskupa polowego pod kątem obowiązków patriotycznych względem ojczyzny: wierności, miłości i obrony, które wynikają z pedagogiki kształcenia patriotycznego. W tej perspektywie możliwe stało się również ukazanie zarysu duszpasterstwa wojskowego obejmującego żołnierzy i kombatantów.

Słowa kluczowe: *biskup polowy, duszpasterstwo wojskowe, miłowanie ojczyzny, ordynariat polowy, patriotyzm, wojsko.*

Summary

Promoting the Love of the Homeland as a Task of the Military Ordinariate in Archbishop Sławoj Leszek Głódź's Teaching

The Military Ordinariate is a special kind of institution in where people can foster and deepen their love for homeland. Sławoj Leszek Głódź, the Bishop for the Forces in the Polish Army between 1991 and 2004 emphasised this patriotic function of the Ordinariate many times. This article contains the analysis his selected speeches and homilies in the aspect of the patriotic duty: fidelity, love and the readiness to defend the homeland. These duties are derived from the patriotic education. As a result it was possible to show the pastoral activities of the Military Ordinariate towards the soldiers and the veterans.

Keywords: *bishop for the forces, military ordinariate, patriotism, army*